

Relacje nauczyciel – uczeń

Relacje międzyludzkie są jednym z najważniejszych elementów w naszym życiu. Umiejętności społeczne przyczyniają się do uzyskania satysfakcjonujących więzi i jednocześnie do poprawy jakości naszego życia. A jednak większość problemów z jakimi zmagają się współczesny człowiek dotyczy trudności w relacjach z drugą osobą. Mimo znaczenia relacji interpersonalnych pomijamy je i nie uwzględniamy w codziennym życiu. Zastanawiający jest również fakt, że nikt nas nie uczy nawiązywania bliskich relacji. Umiejętności te zdobywamy głównie poprzez własne doświadczenie, często nie rozumiejąc mechanizmów w nich zawartych. Podstawową jednostką, u której należałoby szukać źródła wiedzy i doświadczeń pierwszych relacji, jest rodzina. Jednak często jest na tyle niewydolnym organizmem, aby uczyć bliskości. Kolejnym dla dziecka miejscem jest szkoła, w której ogromną rolę odgrywają nauczyciele.

Od nauczyciela wymagany jest przede wszystkim efekt nauczania – wiedza ucznia i umiejętność jej wykorzystania w praktyce. Jednak bez odpowiedniego podejścia i starań mających na celu nawiązanie specjalnych więzi z uczniem, nauczyciel nie będzie w stanie pomóc uczniowi uwierzyć w siebie, zadbać o jego samoocenę i poczucie własnej wartości, nauczyć go nawiązywać prawidłowe relacje a także uzyskać adekwatnych do jego możliwości efekty nauki. Nauczyciele nawiązując relacje z uczniami w szkole mają istotny wpływ na interpersonalne postawy uczniów.

Nawiązanie prawidłowej relacji jest procesem, w którym decydują elementy takie jak: wzajemne zaufanie i poznanie, wzajemna pomoc, dokładne i jednoznaczne wzajemne zrozumienie, konstruktywne radzenie sobie z problemami i konfliktami. Nie można zbudować tej relacji jednym miłym gestem, a raczej ciągłym i realnym zainteresowaniem drugą osobą.

W całym okresie edukacji ucznia, a w szczególności na jej początku, nauczyciele są dla dzieci i młodzieży autorytetami, ponieważ przebywając z nimi długi czas oraz mając bezpośredni wpływ na ich postawy i zachowanie, są wzorcami zachowań, które uczniowie naśladują, kształtują konkretne

postawy, normy moralne, społeczne, prawne itp., a także są osobami, które rozdzielają nagrody i kary. Wszystkie powyższe elementy sprawiają, że nauczyciela wiąże z uczniem stosunek emocjonalny, który może bezpośrednio wzmocnić kształtowaną postawę czy zachowanie. Niezależnie od intencji nauczyciela wychowuje on ucznia, kształtując u niego konkretne zachowania, system wartości, postrzeganie świata itp.

Nauczyciel nawiązuje relacje z uczniem w różnych przestrzeniach szkoły. W prosty sposób można podzielić je na te poza klasą i w klasie. W klasie są to m.in. zainicjowanie rozmowy z wchodzącymi do klasy uczniami, indywidualne monitorowanie pracy uczniów podczas zajęć, zwracanie się do uczniów po imieniu, poznawanie uczniów – ich zainteresowań i pasji, wspólne żarty, wzbudzanie poczucia zespołowej dumy z wykonywanej przez uczniów pracy. Poza klasą, to m.in. przechodzenie przez korytarz szkolny oraz rozmowy z uczniami, swobodne pogawędki z uczniami w grupach i pojedynczo, rozmowy indywidualne z nieśmiałymi i cichymi uczniami, okazywanie zainteresowania czynnościami pozaprogramowymi, takimi jak kultura, sport, muzyka, spotkania i rozmowy z rodzicami uczniów na szkolnych imprezach, znajomość sposobu życia ludzi ze środowiska szkolnego, subtelne/dyskretne zainteresowanie problemami społecznymi uczniów, orientacja w rozrywkach i zajęciach rekreacyjnych danej grupy wiekowej oraz rozumienie ich.

Przykładem komunikatu budującego dobrą relację z uczniem może być, np.:

W czym mogę Ci pomóc?; Doceniam Twój wysiłek włożony w ...; Jeśli będziesz chciał porozmawiać, zawsze spróbuję znaleźć dla Ciebie czas; To trudny temat, rzeczywiście możesz mieć trudność w zrozumieniu go.

Dobrych relacji z uczniem nauczyciel nie zbuduje przez groźby, obrażanie, poniżanie, zwracanie uwagi przy całej klasie pod wpływem silnych emocji, używanie ironiczných zwrotów, krytykę, przerywanie wypowiedzi, chłodne traktowanie, etykietowanie, brak czasu na wysłuchanie ucznia, używanie „zamykających” zwrotów, które przerywają komunikację z drugą osobą i nie pomagają w pogłębieniu relacji (np. weź się w garść, poradzisz sobie, inni mają gorzej, będzie dobrze). Przykładem niepoprawnej formy komunikatu nauczyciela z uczniem jest:

Nie jestem tu od tłumaczenia. Już dawno powinieneś się tego nauczyć.

Nauczyciel może mieć łatwość do skupienia się jedynie na osiągnięciu wcześniej wyznaczonych celów edukacyjnych. Zachowanie ucznia, który obraca się do kolegów z tylnej ławki, przeszkadza w prowadzeniu lekcji, rozmawia z kolegami, wygłupia się, obraża innych, mogą być traktowane jako dystraktor na drodze do osiągnięcia celu. Nauczyciel nie może pominąć zachowania dzieci i młodzieży, które coraz częściej są skłonne do zachowań ryzykownych takich jak sięganie po papierosy, alkohol i inne używki, podejmowanie przedwczesnej aktywności seksualnej, zachowania agresywne, przemoc, cyberprzemoc, uzależnienia od korzystania z urządzeń multimedialnych. Na pierwszy rzut oka można powiedzieć, że te zachowania to przejaw buntu wobec nauki i świata dorosłych w ogóle. Jednak często są one przejawem form kompensujących niskie poczucie wartości oraz chęci zwrócenia na siebie uwagi. Zauważając te zachowania i poprawnie je interpretując, nauczyciel może być jedną z pierwszych osób, która zauważy problem i zapewni wsparcie uczniowi. Jednak, aby skutecznie pomóc uczniowi, musi on zaufać i otworzyć się. Dlatego umiejętność budowania relacji jest niezwykle istotna w przypadku pomocy uczniowi oraz ma działanie profilaktyczne wobec ryzykownych zachowań dzieci i młodzieży.